Pohjoismaiden
ministerineuvosto

HYVÄ ELÄMÄ KESTÄVÄSSÄ POHJOLASSA

Pohjoismaiden kestävän
kehityksen strategia
2013–2025

HYVÄ ELÄMÄ KESTÄVÄSSÄ POHJOLASSA

Pohjoismaiden kestävän kehityksen strategia 2013–2025

PolitikNord 2019:706

ISBN 978-92-893-5947-4 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5948-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-5949-8 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/PN2019-706>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2019

Ulkoasu: Louise Jeppesen

Kannen valokuva: unsplash.com

Paino: Rosendahls

Printed in Denmark

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Kööpenhamina

www.norden.org

Pohjoismaisia julkaisuja voi ladata ja tilata osoitteesta www.norden.org/nordpub

HYVÄ ELÄMÄ KESTÄVÄSSÄ POHJOLASSA

Pohjoismaiden kestävän kehityksen strategia 2013–2025

Sisältö

- 4 ESIPUHE**
- 7 POHJOISMAINEN NÄKÖKULMA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN**
 - 13 POHJOISMAINEN HYVINVOINTIMALLI
 - 21 ELINVOIMAISET EKOSYSTEEMIT
 - 29 MUUTTUNUT ILMASTO
 - 35 MAAPALLON LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ
 - 43 KOULUTUS, TUTKIMUS JA INNOVAATIOT
- 49 JALKAUTUS, TOTEUTUS JA SEURANTA**

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

ESIPUHE

Minulla oli viime vuonna ilo johtaa Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävää työtä. Tehtäviini kuului muun muassa ministerineuvoston kestävän kehityksen strategian uudistaminen.

Ministerineuvosto hyväksyi ensimmäisen strategiansa kaksitoista vuotta sitten. Kaikki Pohjoismaat – Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska – sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti ovat hyväksyneet sekä aikaisemmat strategiat että tämän uuden strategian. Pohjoismaiden neuvosto on asettunut tukemaan kestävän kehityksen strategiaa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävän kehityksen strategia tarjoaa yleiset suuntaviivat lähivuosien työlle. Kestävässä kehityksessä on kyse siitä, että täytetään nykyisten sukupolvien tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta omien tarpeidensa täyttämiseen. Pohjoismailla on kauttaaltaan samanlainen näkemys yhteiskunnan tärkeistä osa-alueista, ja maat ovat yksimielisiä siitä, että yhteiskunnan kehityksen on oltava kestävää.

Pohjoismaissa on kehittyneet hyvinvointipalvelut, suhteellisen pienet tuloerot ja hyvin toimivat julkiset laitokset. Pohjoismaiden ministerineuvosto auttaa Pohjoismaita jatkamaan yhteiskuntiansa kehittämistä hyvinvoinnin ja elämänlaadun lisäämiseksi. Hyvin toimiva elinkeinoelämä ja hyvä julkinen hallinto ovat tärkeitä edellytyksiä pyrittäessä tähän päämäärään. Kestävä kehitys edellyttää myös luonto- ja ympäristönäkökulmaa. Sitä edistää vihreä kasvu. Pohjoismaat pyrkivät edistämään kestävän kehityksen periaatteita myös globaalisti. Pohjoismailla on pitkä yhteistyöperinne yhteisten vastausten kehittämisessä yhteisiin haasteisiin. Yhteistyöstä on saatu hyviä tuloksia. Sen vuoksi olen iloinen siitä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto luo tällä strategialla hyvän perustan tiiviin yhteistyön jatkamiselle kestävän yhteiskunnan hyväksi.

Rigmor Aasrud

Pohjoismaiden yhteistyöministeri

Norja

2012

Pohjoismaista kestävän kehityksen strategiaa päivitettiin vuonna 2019, jotta sen ja Agenda 2030:n välinen läheinen yhteys ja synergia saataisiin näkyvämmiksi.

POHJOISMAINEN NÄKÖKULMA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN

Kestävän kehityksen strategia muodostaa yleisen kehityksen Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorienväliselle työlle ja vastaa Agenda 2030:n päämääriä ja tavoitteita. Kestävällä kehityksellä on kolme toisistaan riippuvaista ulottuvuutta: taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen. Mikään niistä ei saa vaarantaa muiden ulottuvuuksien kehityksen edellytyksiä. Myös kulttuurilla on suuri merkitys pohjoismaisille arvoille. Tämä koskee muun muassa elämäntyyliä, kulutusmallia ja suhdetta luontoon sekä yhteiskunnan muutosprosessien hyväksyntää. Sen vuoksi on tärkeää sisällyttää kulttuurinäkökulma kestävän kehityksen työhön.

Pohjoismaat ovat määrittäneet jo varhain asemansa kestävässä yhteiskunnan kehityksessä. Pohjoismaisen

hyvinvointimallin perustan muodostavat kaikkien ihmisten yhtäläinen arvo, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, hyvä hallinto, vähäinen korruptio, demokratia sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Muita tärkeitä peruskiviä ovat tasa-arvo, avoimuus ja osallistuminen.

Pohjoismaiden menestys on myös sen ansiota, että maat omaksuivat jo varhaisessa vaiheessa taloudellisen avoimuuden ja vapaakaupan. Vuosikymmenien aikana toteutetut tavoitteelliset ympäristötoimet ovat parantaneet ympäristön tilaa monilla alueilla. Pohjoismailla on runsaat luonnonvarat ja niihin perustuvat alkutuotantosektorit, kuten metsätalous, maatalous, kalastus ja kaivostoiminta. Tämä luo pohjan elävälle maaseudulle. Talouden ja kestävän kehityksen vahvistamiseksi on tärkeää käyttää näitä luonnonvaroja kuluttamatta niitä loppuun. Kestävä hallinto vahvistaa Pohjoismaiden talouksia. Tiukat ympäristövaatimukset ovat kannustaneet osaamisen parantamiseen ja tekniseen kehitykseen, mikä puolestaan on edistänyt ympäristöteknologiaviennin kasvua.

**Kestävän kehityksen strategia
muodostaa yleisen kehityksen
Pohjoismaiden ministerineuvoston
sektorienväliselle työlle.**

Ihmisten terveys ja hyvinvointi kytkeytyvät hyvään elinympäristöön. Mahdollisuus monipuoliseen ulkoiluun ja viheralueilla liikkumiseen on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia. Se auttaa myös ymmärtämään, millaisia toimenpiteitä ja uusia käyttäytymismalleja tarvitaan, jotta kehityksestä saadaan kestävämpää.

Pohjoismailla on samaan aikaan edessään monia haasteita. Niiden kohtaamiseen tarvitaan sektorienvälisiä toimenpiteitä, joihin on sisällytettävä

KESTÄVÄN KEHITYKSEN MÄÄRITELMÄ (Brundtlandin

komission määritelmä): Kestävä kehitys turvaa tämän päivän tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia omien tarpeidensa tyydyttämiseen.

POHJOISMAAT

Pohjoismailla tarkoitetaan Suomea, Ruotsia, Norjaa, Tanskaa, Islantia, Ahvenanmaata, Färsaaria ja Grönlantia.

kestävän kehityksen periaate. Kulutuksen kasvu on aiheuttanut sen, että pohjoismaisen toiminnan yhteenlaskettu ekologinen jalanjälki on kasvanut yhä suuremmaksi. Myös väestönkehityksen muutos on pohjoismaisen hyvinvointimallin avainhaasteita.

Tämän lisäksi on useita tekijöitä, jotka johtuvat Euroopan ja muun maailman yleisen taloudellisen tilanteen muutoksesta.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tukee Pohjoismaita niiden pyrkiessä vähä vähältä parantamaan sekä nykyisten että tulevien sukupolvien hyvinvointia ja elämänlaatua. Tähän pyritään suojelemalla ja hoitamalla maapallon kykyä ylläpitää elämän koko monimuotoisuutta, mikä edistää entistä kestävämpää hyvinvointimallia. Saavuttaakseen tämän päämäärän Pohjoismaiden on siirryttävä vähitellen yhä vihreämpään talouteen. Myös Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön oman toiminnan ja toimintilojen tulee olla kestäviä. Yksi mahdollinen tapa on koko toiminnan ympäristösertifioiminen. Tämä voisi koskea myös

Pohjoismaiden neuvostoa ja Pohjoismaista kulttuurirahastoa.

Vihreästä kasvusta on tullut monille maille ja alueille keskeinen tavoite, johon ne pyrkivät selviytyäkseen suurista ympäristö-, ilmasto- ja energiahaasteista ja ylläpitääkseen samalla myönteistä talouskasvua. Vihreiden ratkaisujen markkinat kasvavat, ja Pohjoismailla on mahdollisuus edistää niillä markkina-ase-
maansa. Pohjoismaiden pääministerien vihreän kasvun aloitteella on tässä yhteydessä suuri merkitys. Kilpailukyky ja kasvua vahvistetaan tehokkaamalla resurssienkäytöllä, kestävämmällä energiankäytöllä ja energiahuollolla sekä luonnonvaroja koskevalla selkeämmällä lainsäädännöllä ja hinnoittelulla.

Strategian tavoite ja soveltamisalue

Kestävän kehityksen pohjoismainen yhteistyö käynnistyi pääministerien vuonna 1998 antamalla julkilausumalla. Kestävän kehityksen ensimmäinen pohjoismainen strategia tuli voimaan vuonna 2001, ja sitä on tarkistettu säännöllisesti. Uusi pääministerien julkilausuma hyväksyttiin vuonna 2008. Tämä on neljäs Pohjoismaiden kestävän

VIHREÄN TALOUDEN MÄÄRITELMÄ

(vapaa käännös Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelman (UNEP) määritelmästä): Vihreä talous edistää

ihmisten hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta ja ehkäisee samalla ympäristöriskejä ja luonnonvarojen ehtymistä. Lyhyesti sanottuna kestävä talous on vähähiilinen ja resurssitehokas ja käsittää kaikki ihmiset. Tulotasojen ja työtilaisuuksien kasvua ohjataan kestävässä taloudessa julkisilla ja yksityisillä investoinneilla, jotka vähentävät hiilidioksidin ja epäpuhtauksien päästöjä, vahvistavat resurssitehokkuutta ja ehkäisevät luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen hupenemista. Näitä investointeja on tuettava kohdenetuilla julkisilla avustuksilla, poliittisilla uudistuksilla ja uusilla järjestelyillä. Tämä kehitysväylä ylläpitää, vahvistaa ja tarvittaessa palauttaa luonnonpääoman perustavana taloudellisena voimavarana ja julkisten etujen lähteenä erityisesti köyhille, joiden elanto ja turvallisuus ovat erittäin riippuvaisia luonnosta.

kehityksen strategia. Vuodesta 2015 voimassa olleiden kestävän kehityksen tavoitteiden myötä strategiaa on sittemmin päivitetty, jotta sen ja Agenda 2030:n välinen yhteys ja synergia saataisiin näkyvämmäksi. Strategia on voimassa toistaiseksi ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Strategia keskittyy alueisiin, joilla Pohjoismailla on yhteiset intressit ja haasteet ja joilla on erityisen hyvät edellytykset edistää kestävää kehitystä. Pohjoismaisen yhteistyön tulee myös tuottaa lisäarvoa, parantaa osaamista ja tehostaa resurssienkäyttöä. Strategia tarjoaa pitkän aikavälin suuntaviivat ministerineuvoston työlle vuoteen 2025, ja sen tavoitteena on edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorienvälistä yhteistyötä seuraavilla painopistealueilla: pohjoismainen hyvinvointimalli, elinvoimaiset ekosysteemit, muuttunut ilmasto, maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö sekä koulutus, tutkimus ja innovaatiot. Kehitystä seurataan mittareilla, joita laaditaan jokaiselle painopistealueelle. Kunkin painopistealueen yhteys kestävän kehityksen 169 eri osatavoitteeseen määritellään jokaisen luvun lopuksi.

Strategian yhteinen arvoperusta ja yhteiset tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Ministerineuvostot organisoivat yhdessä strategian toteutuksen, selvittävät sen edistymistä ja osallistuvat sen raportointiin ja arviointiin. Pohjoismainen strategia voi toimia myös yhteisten esitysten pohjana kestävää kehitystä käsittelevillä kansainvälisillä foorumeilla.

Pohjoismaisen kestävän kehityksen työn yleiset tavoitteet ja periaatteet

Kestävyysnäkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön. Pohjoismaiden ministerineuvosto priorisoi pohjoismaisen yhteistyön kautta aiheita, prosesseja ja hankkeita, jotka

Strategian yleistavoitteena on, että Pohjoismaista kehitetään vähitellen yhä kestävämpiä hyvinvointiyhteiskuntia ja että lähitulevaisuudessa saadaan aikaan myönteisiä muutoksia.

edistävät kestäväää kehitystä. Näin Pohjoismaiden ministerineuvosto voi innostaa Pohjoismaita sekä muita maita ja alueita omiin konkreettisiin tavoitteisiin ja aloitteisiin.

Strategian yleistavoitteena on, että Pohjoismaista kehitetään vähitellen yhä kestävämpiä hyvinvointiyhteiskuntia ja että lähitulevaisuudessa saadaan aikaan myönteisiä muutoksia. Vuoteen 2025 mennessä on tarkoitus saavuttaa merkittäviä tuloksia priorisoiduilla alueilla. Tavoitteen mukaan nykyisille ja tuleville sukupolville varmistetaan turvallinen, terveellinen ja ihmisarvoinen elämä. Yhteiskunnassa luodaan vankka tietoisuus kestävään kehitykseen johtavista toimenpiteistä ja prosesseista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto edistää pohjoismaista yhteistyötä korkean työllisyysasteen, vihreän kasvun ja paremman kilpailukyvyn hyväksi. Varovaisuusperiaate, saastuttaja maksaa -periaate, tuottajavastuu sekä korvaamisperiaate ohjaavat työtä. Lisäksi ulkoiset kustannukset on sisällytettävä tuotteiden hintaan entistä suuremmassa määrin. Alkuperäis-kansoilla on erityinen asema kestävään

VAROVAISUUSPERIAATE

Jos on olemassa vakavan tai peruuttamattoman vahingon uhka, tieteellisten todisteiden puutetta ei saa käyttää verukkeena sille, että lykätään ympäristön pilaantumista estävien kustannustehokkaiden toimenpiteiden toteuttamista.

SAASTUTTAJA MAKSAA -PERIAATE

Ns. *Polluter Pays Principle* tarkoittaa sitä, että saastuttaja maksaa saastumisesta aiheutuneet kustannukset.

KORVAAMISPERIAATE

Jos kahdesta tuotteesta toinen on ympäristön kannalta parempi kuin toinen, on valittava parempi tuote.

Jos siis tuotteelle on olemassa ympäristön kannalta parempi korvaava tuote, on valittava se.

kehityksen aikaansaamisessa. Nämä tavoitteet ja periaatteet sisällytetään edelleenkin eri ministerineuvostojen työhön ja tärkeisiin kansainvälisiin yhteyksiin.

KUVAUNSPASH.COM

POHJOISMAINEN HYVINVOINTIMALLI

Kestävä kehitys ja pohjoismaisen hyvinvointimallin kehitys kulkevat käsi kädessä. Pohjoismaat ovat onnistuneet merkittäväällä tavalla yhdistämään kunnianhimoiset ympäristötavoitteet, korkean tulotason, talouskasvun, vakaan makrotalouden ja sosiaalisen hyvinvoinnin. Sosiaalinen yhtenäisyys, kansanterveys, toimiva sosiaaliturva, hyvä työympäristö, palkkoja ja työ-suhde-ehtoja säätelevät sopimukset, sosiaalipalvelut, terveyden- ja sairaan-hoito, korkea työmarkkinoille osallistu-misen aste ja ympäristönsuojelu vievät eteenpäin kehitystä, elämänlaatua ja turvallisuutta. Pohjoismaisen hyvinvoin-

timallin perusta on yhteisessä poliitti- sessä tahtotilassa, mikä on vahvistanut yhteiskunnan yhtenäisyyttä. Pohjois- maiselle mallille on ominaista hyvin- vointi- ja työmarkkinapolitiikan luja keskinäinen yhteys. Vaikka eri Pohjois- maiden hyvinvointijärjestelmät eivät olekaan täysin samanlaisia, yhtäläi- syyksiä on kuitenkin niin paljon, että pohjoismaisesta hyvinvointimallista on tullut käsite.

Kestävä kehitys ja pohjoismaisen hyvinvointimallin kehitys kulkevat käsi kädessä.

Pohjoismaiselle yhteiskuntamallille ovat tunnusomaisia yleiset hyvinvointijärjestelmät. Ydinarvoja ovat kaikkien ihmisten yhtäläiset mahdollisuudet, sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuolesta, etnisestä alkuperästä, uskonnosta, vakaumuksesta, toimintakyvystä, iästä ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Kyse on sosiaalisista oikeuksista sekä periaatteesta, jonka mukaan kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet sosiaali- ja terveyspalveluihin, koulutukseen ja kulttuuriin. Tämä koskee myös huolenpitoa sosiaalisesti ja muuten heikoista yhteiskunnan ryhmistä. Hyvinvointimallin pohjana on monimuotoisuus, jossa kaikki ryhmät osallistetaan yhteiskuntaan. Monimuotoisuudella on tärkeä sija useimmilla strategian alueilla, ja sen on sisällyttävä kestävä kehityksen työhön. Kaikkien mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan ja sen päätöksentekoon on keskeinen osa pohjoismaista hyvinvointimallia. Tasa-arvoinen yhteiskunta antaa mahdollisuuden hyödyntää kaikkia yhteis-

Pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta on yhteisessä poliittisessa tahtotilassa, mikä on vahvistanut yhteiskunnan yhtenäisyyttä.

kunnan voimavaroja. Tämä puolestaan edistää hyvinvointia.

Pohjoismainen hyvinvointimalli perustuu hyvään hallintoon nojaavaan yhteiskuntarakenteeseen, jossa keskeisellä sijalla on sukupolvien välinen luottamus. Väestönkehityksen tuleva muutos, ennen kaikkea väestön ikääntyminen, on avainhaaste. Yksi tärkeimmistä haasteista on työkykyisen väestön osallistaminen työelämään aikaisempaa suuremmassa määrin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että maahanmuuttajaväestö on kotoutettava paremmin yhteiskuntaan ja työelämään. Siirtymävaihetta koulusta työelämään on lyhennettävä ja parannettava mahdollisuuksia työuran pidentämiseen.

Terve väestö on kestävä hyvinvointimallin edellytys. Yhteiskunnalliset ja väestönkehityksen haasteet pakottavat vahvistamaan panostuksia kansanterveyteen, muun muassa ehkäisemään pitkäaikaissairauksia ja tapaturmia. Myös aktiivisen ikääntymisen edistämiseen on panostettava, niin että yhä useammat voivat säilyttää toimintakykynsä ja selviytyä mahdollisimman pitkään omillaan. Hyvä kansanterveys vaikuttaa myönteisesti maiden kilpailukykyyn, kasvuun ja innovointikykyyn.

Ydinarvoja ovat kaikkien ihmisten yhtäläiset mahdollisuudet, sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuolesta, etnisestä alkuperästä, uskonnosta, vakaumuksesta, toimintakyvystä, iästä ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta.

Suhteellisen vahvasta yhteiskuntataloudellisesta kehityksestä huolimatta myös Pohjoismaissa on köyhyyttä. Suurimmassa köyhyysvaarassa ovat maahanmuuttajat, pitkäaikaistyöttömät, pitkäaikaissairaat, toimintarajoitteiset ja yksinhuoltajaperheet. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on erityisen vakava ongelma, koska näiden nuorten vaarana on pitkäaikainen syrjäytyminen työelämästä ja yhteiskunnasta. Nuorten työllisyyden parantamiseen tähtäävät toimet ovat sen vuoksi tärkeitä.

Toinen haaste on ihmiskauppa ja muu siihen verrattava ihmisarvoa ja koskemattomuutta loukkaava hyväksikäyttö. Tämän kehityksen pysäyttämiseksi tarvitaan yhteistä osaamista ja ilmiön ymmärtämistä. Tämä edellyttää kansallista, alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä.

UUOTEEN 2025 ULOTTUVAT TAVOITTEET

Pitkän aikavälin kestävä talouskasvu

Pohjoismaiden talouskehitys on vakaata, kestävä ja tervettä. Pohjoismaisen hyvinvointimallin rahoituksen kestävyys varmistetaan väestönkehityksen valossa. Pohjoismaat panostavat kestäväan yhteiskuntasuunnitteluun, joka pohjautuu alueellisiin kehitysedellytyksiin.

Työ ja monimuotoisuus

Työllisyysastetta ja työn tarjontaa lisätään Pohjoismaissa. Rakenteellista työttömyyttä vähennetään kiinnittäen erityistä huomiota nuorisotyöttömyyteen. Pohjoismaat lisäävät osallistamista ja monimuotoisuutta yhteiskunnassa ja työelämässä. Turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin tasoa parannetaan työelämässä.

Terveys ja sosiaaliturva

Tervey- ja hyvinvointipoliittikkaa kehitetään, niin että maat säilyttävät sosiaaliset turvaverkkonsa ja ehkäisevät heikkojen ryhmien syrjäytymistä pitäen samalla yllä Pohjoismaiden kilpailukykyä. Laatua ja turvallisuutta vahvistetaan sosiaali- ja terveyssektorilla. Koko väestön kansanterveyttä parannetaan. Etusijalla ovat ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

Tasa-arvo, demokratia ja ihmisoikeudet

Tasa-arvoa ja sosiaalista yhtenäisyyttä edistetään sukupuolen, etnisyyden, uskonnon, vakaumuksen, toimintakyvyn, iän ja seksuaalisen suuntautumisen suhteen. Ihmisoikeuksien edistämiseksi toteutetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä esimerkiksi köyhyyden ja ihmisluopan poistamiseksi.

Kulttuuri

Kulttuurin merkitystä ja asemaa selvitetään ja niitä vahvistetaan Pohjoismaiden kestäväan kehitykseen tähtäävässä työssä.

INDIKAATTORIT

- Väestönkehitys
- BKT mitattuna ostovoimalla euroa ja henkeä kohti
- Valtionvelka
- Kaupungistuminen
- Työllisyys- ja työttömyysluvut
- Eliniän odote vastasyntyneellä
- Gini-kerroin
- Lapsiperheiden köyhyysriski
- Sukupuolten välinen palkkaero

YHTEYS KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEISIIN

1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhydessä.

1.3 Toteuttaa kansallisesti asianmukaiset sosiaaliturvajärjestelmät ja -toimenpiteet, sosiaaliturvan vähimmäistasot mukaan lukien, sekä saavuttaa merkittävä vakuutussuoja köyhille ja huono-osaisille vuoteen 2030 mennessä.

1.4 Taata vuoteen 2030 mennessä, että kaikilla, erityisesti köyhillä ja huono-osaisilla, on yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus peruspalveluihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistukseen sekä hallintaan, perintöön, luonnonvaroihin, uuteen teknologiaan ja rahoituspalveluihin, esimerkiksi mikrorahoitukseen.

3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennen aikaisia kuolemia ennaltaehkäisyä ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.

3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.

3.7 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalveluihin, kuten perhesuunnittelun, tiedottamisen ja koulutuksen, piiriin sekä varmistaa lisääntymisterveyden ottaminen mukaan kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin.

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkea-asteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaisesta kasvua vähiten kehittyneissä maissa.

8.5 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä.

10.2 Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

10.4 Toteuttaa erityisesti finanssipoliittisia, palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä ja edistää tasa-arvoa asteittain.

16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen.

16.3 Edistää oikeusturvaa kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla sekä varmistaa kaikille yhtäläinen pääsy oikeuspalveluiden piiriin.

16.7 Varmistaa joustava, kaikkia koskeva, osallistava ja edustava päätöksenteko kaikilla tasoilla.

KUVA: UNSPLASH.COM

ELINVOIMAISET EKOSYSTEEMIT

Maapallon ekosysteemit tarjoavat ihmiskunnalle monia elintärkeitä tuotteita ja palveluja, jotka antavat mahdollisuuden jatkaa kestävää ja vihreää kasvua ja edistää ihmisten hyvinvointia. Esimerkkejä tällaisista ekosysteemipalveluista ovat elintarvikkeet ja muut biologiset raaka-aineet, juomavesi, luonnollinen vedenpuhdistus, ilmaston säätely, hiilidioksidin talteenotto, luonnollinen suoja luonnononnettomuuksia vastaan ja pölytys. Tutkimusten mukaan monien ekosysteemipalvelujen tila on heikentynyt merkittävästi. Tämä vaarantaa kansainvälisen

yhteisön mahdollisuudet saavuttaa kestävä kehitys tavoitteet ja vaikuttaa huomattavasti myös teollisuuteen ja ihmisten hyvinvointiin.

Pohjoismaiden ministerineuvosto käynnisti vuosina 2011–2012 erityisesti Pohjoismaihin keskittyvän tutkimuksen, jonka pohjana on kansainvälinen raportti *The Economics of Ecosystems and Biodiversity* (Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden taloudellinen arvo, TEEB). Se tuo selkeästi esille luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen häviämisen

KUVA: UNSPLASH.COM

kustannukset verrattuna niiden säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tutkimuksessa korostetaan, että on tärkeää hinnoitella ekosysteemipalvelut ja luonnonvarat oikein ja sisällyttää nämä kustannukset kansantalouden tilinpitoon ja päätöksentekopohjaan.

Vaikka Pohjoismaita pidetäänkin sekä uusiutuvien että uusiutumattomien luonnonvarojen kestävä käytön edelläkävijöinä, meillä on paljon parantamisen varaa. Yksi avainhaasteista on kehittää kestäviä toimintamuotoja Pohjoismaiden erilaisiin luonnon- ja ilmasto-oloihin ja vastata samalla maailman kasvavan väestön kysyntään. Pohjoismaiden suurimpia ekosysteemihaasteita ovat saastumisen ja lyhytnäköisen hallinnon aiheuttama maan ja metsän laadun heikkeneminen ja maalta peräisin olevien päästöjen aiheuttama meriympäristön huonontuminen.

Yksi avainhaasteista on kehittää kestäviä toimintamuotoja Pohjoismaiden erilaisiin luonnon- ja ilmasto-oloihin ja vastata samalla maailman kasvavan väestön kysyntään.

Meriympäristön ja rannikkoalueiden saastumisen ehkäisemiseksi on tärkeää kohdistaa toimenpiteet päästölähteisiin.

Meriympäristön ja rannikkoalueiden saastumisen ehkäisemiseksi on tärkeää kohdistaa toimenpiteet päästölähteisiin. Esimerkiksi Itämeri, joka on lähes suljettu, matala ja kylmä murtovesiallas, on erittäin haavoittuva. Rannikkovaltioiden inhimillisestä toiminnasta aiheutuva kuormitus vaikuttaa siihen mitä suurimmassa määrin. Vakavin ongelma on rehevöityminen. Lisäksi Itämerestä on mitattu korkeita haitallisten aineiden, muun muassa raskasmetallien, pitoisuuksia. Myös koko ajan voimakkaasti lisääntyvät öljyn ja kemikaalien kuljetukset erityisesti Suomenlahdella lisäävät öljy- ja kemikaalivahinkojen riskiä. Arktisella alueella harjoitettava toiminta sekä siihen liittyvä laivaliikenteen ja öljyn- ja kaasunkuljetusten kasvu lisäävät Pohjois-Atlantin ympäristöriskkejä. Sen vuoksi on syytä priorisoida erityisesti turvallisuus- ja valmiuspoliittista yhteistyötä.

EKOSYSTEEMIPALVELU-käsitteen lähtökohtana ovat ihmisen tarpeet ja hyvinvointi, ja se käsittää ekosysteemien tuottamat tavarat ja palvelut. Ekosysteemi on kasvien, eläinten ja mikro-organismien muodostama toiminnallinen kokonaisuus, jonka osat ovat vuorovaikutuksessa sekä keskenään että elottoman ympäristön kanssa. Ekosysteemipalvelut sekoitetaan joskus luonnon monimuotoisuuteen eli biodiversiteettiin. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan maapallon kaikkien elollisten lajien rikkautta eli sekä lajien sisäistä että lajien ja ekosysteemien välistä vaihtelua. Lajien runsaus eli luonnon monimuotoisuus ei ole sama asia kuin ekosysteemipalvelu. Luonnon monimuotoisuus on pikemminkin ekosysteemipalvelujen edellytys. Ekosysteemipalvelut puolestaan edistävät luonnon monimuotoisuutta.

VUOTEEN 2025 ULOTTUVAT TAVOITTEET

Kestävä luonnonvarojen hallinta

Pohjoismaiden luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan, niin että ekosysteemit säilyvät vahvoina ja tuottavat vastedeskin välttämättömiä ekosysteemipalveluja hyvinvoinnin luomiseksi. Tietämystä ekosysteemipalvelujen arvosta vahvistetaan. Tämä voi auttaa kehittämään ohjauskeinoja, jotka puolestaan voivat kannustaa luonnon monimuotoisuuden kestävään käyttöön ja säilyttämiseen.

Merien ekosysteemit¹

Pohjoismaiden merialueiden ekologisen tilan tulee olla hyvä ja alueita tulee käyttää kestävällä tavalla. Pohjoismaiden merialueiden hallinnan pohjana on tieto ja kokonaisvaltainen ekosysteemiin perustuva lähestymistapa. Itämeren rehevöityminen vähenee ja Itämeren ympäristön ja vesialueiden ekologinen tila kohenee.

Maaekosysteemit

Pohjoismaiden maaekosysteemien ekologinen tila on hyvä. Ekosysteemien suojelu ja kestävä käyttö ovat tasapainossa. Kestävä metsätalous varmistetaan suojelun ja hallinnon avulla. Metsien monipuolisiin tehtäviin ja

ekosysteemipalveluihin kiinnitetään huomiota.

Ilmanlaatu

Ilman epäpuhtauksien ympäristölle ja ihmisille aiheuttamia haittoja vähennetään. Epäpuhtaudet ovat sallittujen raja-arvojen ja kansainvälisten ilmanlaatuvaatimusten rajoissa eivätkä ylitä luonnon sietokykyä. Ilman epäpuhtauksien ja ilmastomuutoksen välisestä yhteydestä hankitaan lisää tietoa.

INDIKAATTORIT

- Kalakantojen kestävyys
- Typpi- ja fosforipäästöt Itämereen
- Tavallisten lintulajien indeksin muutokset
- Metsähakkuiden ja metsänkasvun kehitys vuositasolla
- Kaupunkiväestön altistuminen ilman otsoni- ja hiukkas-epäpuhtauksille

¹ Tässä kappaleessa keskitymme Agenda 2030:n tavoitteen 6.3 osalta erityisesti veden laadun parantamiseen vähentämällä saastumista ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt.

YHTEYS KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEISIIN

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

3.9 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vaarallisista kemikaaleista ja ilman, veden ja maaperän saastumisesta sekä pilaantumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia.

6.3 Parantaa vuoteen 2030 mennessä veden laatua vähentämällä saastumista, lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt, puolittamalla käsittelemättömän jäteveden määrä ja lisäämällä merkittävästi maailmanlaajuisia kierrätystä ja turvallista uudelleenkäyttöä.

11.4 Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.

11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.

12.1 Panna täytäntöön kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys kaikissa maissa kehittyneiden maiden johdolla kehitysmaiden kehitystaso ja valmiudet huomioiden.

12.2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.

12.4 Varmistaa vuoteen 2020 mennessä ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely niiden koko elinkaaren ajan sovittujen kansainvälisten toimintakehysten mukaisesti ja vähentää merkittävästi niiden vapautumista ilmaan, veteen tai maahan, jotta haitalliset vaikutukset terveyteen ja ympäristöön voidaan minimoida.

14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi meren saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.

14.2 Suojella ja hallita vuoteen 2020 mennessä kestävästi merten ja rannikkoalueiden ekosysteemejä merkittävien haittavaikutusten ehkäisemiseksi esimerkiksi vahvistamalla niiden kestokykyä sekä ryhtyä ennallistamistoimiin terveiden ja tuottavien merialueiden turvaamiseksi.

14.4 Säännellä kalastusta tehokkaasti vuoteen 2020 mennessä ja lopettaa liikakalastus, laitton, raportoimaton ja sääntelemätön kalastus sekä tuhoisat kalastuskäytänteet ja toteuttaa tiedepohjaisia hallintasuunnitelmia, jotta kalakannat voidaan palauttaa mahdollisimman lyhyessä ajassa vähintään tasolle, joilla voidaan taata suurin mahdollinen kestävä tuotto kalakantojen biologisten ominaisuuksien mukaisesti.

14.6 Kieltää vuoteen 2020 mennessä tietyt kalastustukien muodot, jotka edistävät liikakapasiteettia ja -kalastusta, poistaa tuet, jotka edistävät laitonta, raportoimatonta ja sääntelemätöntä kalastusta ja pidättyä uusista vastaavanlaisista tuista ottaen huomioon, että kehitysmaita ja vähiten kehittyneitä maita koskevan asianmukaisen ja tehokkaan erityisen ja eriytetyn kohtelun tulisi olla kiinteä osa Maailman kauppajärjestön kalastusalan tukia koskevia neuvotteluja.

15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.

15.2 Edistää vuoteen 2020 mennessä kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeluneita metsäalueita ja lisätä maailmanlaajuisista metsistä merkittävästi.

15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turveltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.

15.9 Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin.

KUVA: UNSPLASH.COM

MUUTTUNUT ILMASTO

Ilmastomuutos on suuri haaste, joka on jo vaikuttanut merkittävästi ihmisiin ja ympäristöön. Yhdistyneiden kansakuntien ilmastopaneeli (IPCC) laskee hiilidioksidin (CO₂) pitoisuuden ilmakehässä kaksinkertaistuneen esiteollisesta ajasta. Tämän puolestaan arvioidaan kohottavan maapallon keskilämpötilaa 1,1–6,4 celsiusastetta seuraavien sadan vuoden aikana.

Ilmastomuutoksen oletetaan aiheuttavan suuria taloudellisia ja inhimillisiä seurauksia, muun muassa kuivuutta joillakin alueilla, merenpinnan kohoamista, helteiden ja myrskyjen

yleistymistä sekä merien happamoitumista. Luonnollisten ekosysteemien häiriintymisen ja luonnon monimuotoisuuden kiihtyvän köyhtymisen vaara on merkittävä, ja se johtaa monien ihmisten hyvinvoinnin heikkenemiseen. Pohjoismaissa ilmastomuutoksen vaikutukset ovat suurimmat arktisella alueella, joka on erityisen herkkä.

Ilmastomuutos vaikuttaa suuresti merien ekosysteemeihin ja luonnonvaroihin. Haasteita pahentaa ilmastomuutoksesta johtuva merien happamoituminen, jota monet tutkijat pitävät merien ekosysteemien suurimpana

uhkana. Kalakantojen muuttuvat vaellusreitit voivat aiheuttaa taloudellisia, poliittisia ja hallinnollisia ongelmia. Tämä puolestaan edellyttää entistä vahvempaa alueellista yhteistyötä. Muuttunut ilmasto vaikuttaa kielteisesti myös kaupunkeihin ja infrastruktuuriin, kun esimerkiksi voimakkaat rankkasateet ja muut tulevaisuudessa arvatavasti yhä yleisemmiksi käyvät äärimäiset sääilmiöt vaurioittavat niitä.

Pohjoismailla² on tärkeä tehtävä kansainvälisten ilmastoneuvottelujen vauhdittajina. Pariisin ilmastopimuksen tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa ja pyrkiä rajoittamaan ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen suhteessa esiteolliseen aikaan, jotta välttyttäisiin ilmastomuutoksen pahimmilta riskeiltä ja haittavaikutuksilta. Tämä kunnianhimoinen ilmastotavoite vaatii mittavia ja välittämiä toimenpiteitä kaikissa maissa.

Pohjoismailla on tärkeä tehtävä kansainvälisten ilmastoneuvottelujen vauhdittajina.

On välttämätöntä irrottaa maailmanlaajuisesti talouskasvu fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Lisäksi yhteiskunnat ja kaupungit on sopeutettava ilmastomuutoksen nykyisiin ja odotettavissa oleviin vaikutuksiin. Ilmastomuutokseen sopeutuminen edellyttää viljelymenetelmien ja maankäytön muutoksia ja muun muassa sellaisten viljelykasvien ja puulajien kehittämistä, jotka ovat vastustuskykyisiä maa- ja metsätalouden uudentyyppisille taudinaiheuttajille.

Sopeutumisstrategioissa ja ilmastomuutoksen lieventämisessä ei kuitenkaan ole kyse vain tekniikasta. On otettava huomioon myös sosiaalinen ulottuvuus ja sukupuolінäkökulma, silloin kun se on aiheellista. Näin sopeutumistoimenpiteitä voidaan tehostaa ja tukea paremmin ilmastomuutoksen lieventämiseksi ja kestäväen kehityksen edistämiseksi tehtävää työtä.

Energiankäytön tehostaminen esimerkiksi liikenteessä, asumisessa ja rakentamisessa, tuotekehittely ja uusiutuvan energian osuuden lisääminen ovat esimerkkejä tärkeistä toimenpiteistä, joilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä. Fossiilisilla energianlähteillä on todennäköisesti kuitenkin suuri merkitys myös tulevaisuudessa. Sen vuoksi on välttämätöntä tukea toimenpiteitä, jotka auttavat vähentämään

² Grönlandin hallitus Naalakkerisuisut päätti vuonna 2016 tehdä alueellisen, Grönlantia koskevan varauksen Tanskan liittyessä Pariisin ilmastopimukseen.

fossiilisten energianlähteiden käyttöä ja kasvihuonekaasupäästöjä myös Pohjoismaiden ulkopuolella. Toimenpiteitä, joilla pyritään sopeutumaan ilmastomuutoksen vaikutuksiin, on tuettava myös haavoittuvissa ja vähemmän kehittyneissä maissa. Uusien teknisten ja sosiaalisten innovaatioiden tarve voi synnyttää Pohjoismaiden elinkeinoelämälle myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

On välttämätöntä irrottaa maailmanlaajuisesti talouskasvu fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Lisäksi yhteiskunnat ja kaupungit on sopeutettava ilmastomuutoksen nykyisiin ja odotettavissa oleviin vaikutuksiin.

Liikennesektori on tärkeä, mutta koska se ei ole erillinen yhteistyöalue Pohjoismaiden ministerineuvostossa, liikennesektorin vastuuta siirtymisestä kestäväan kehitykseen ei käsitellä suoraan tässä strategiassa.

KUVA: UNSPLASH.COM

VOUTEEN 2025 ULOTTUVAT TAVOITTEET

Energia

Pohjoismaista energiahuoltoa kehitetään kestävämmällä tavalla. Lisätään Pohjoismaiden panostuksia uusiutuvaan energiaan ja energiankäytön tehostamiseen. Talouskasvu irrotetaan uusiutumattoman energian kulutuksesta. Lisätään kulutusjoustoja Pohjoismaiden sähkömarkkinoilla.

Ilmasto

Pohjoismaat³ olivat mukana valmistelussa ja hyväksymässä Pariisin ilmastositimusta vuonna 2015 (sopimus tulee voimaan vuonna 2020). Sopimuksen tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa ja pyrkiä rajoittamaan ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen suhteessa esiteolliseen aikaan, ja siihen sisältyvät viiden vuoden välein valmisteltavat kansal-

iset päästövähennystavoitteet. Kunkin sopimuspuolen seuraavan kansallisesti määritellyn panoksen tulee aina vastata sen kulloistakin korkeinta mahdollista tavoitetasoa. Pohjoismailla on Pariisin sopimuksen puitteissa jatkossakin korkealle asetetut kansalliset päästövähennystavoitteet. Pohjoismaisten rahoituslaitosten asemaa ilmastotyössä ja vihreissä investoinneissa edistetään. Pohjoismaat pyrkivät sisällyttämään ympäristön ja ilmaston kehitysyhteistyöhön sekä hyvinvointi- ja työllisyysnäkökulmat ilmastotyöhön.

INDIKAATTORIT

- Uusiutuvan energian osuus bruttoenergiahuollossa
- Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain
- Maankäytöstä, sen muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvat päästöt

³ Grönlannin hallitus Naalakkerisuisut päätti vuonna 2016 tehdä alueellisen, Grönlantia koskevan varauksen Tanskan liittyessä Pariisin ilmastositimukseen.

YHTEYS KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEISIIN

7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti.

7.a Tehostaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuksia puhtaan energian tutkimukseen ja teknologiaan, uusiutuvan energian käyttö, energiatehokkuus ja edistynyt sekä entistä puhtaampi fossiilisten polttoaineiden käyttö-tekniologia mukaan lukien, sekä edistää investointeja energiainfrastruktuuriin ja puhtaan energian teknologiaan.

7.b Laajentaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja uudistaa teknologioita uudenai-kaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden omien tukiohjelmien mukaisesti.

11.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden kaupunkien ja asuinalueiden määrää, jotka laativat ja toteuttavat osallistamiseen, resurssitehokkuuteen, ilmastomuutoksen vaikutusten lievittämiseen ja niihin sopeutumiseen sekä katastrofeista selviytymiseen tähtääviä yhtenäisiä politiikkoja ja suunnitelmia, sekä kehittää

ja toteuttaa kokonaisvaltaisia katastrofiriskien hallintatoimia kaikilla tasoilla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain toimintakehityksen 2015–2030 puitteissa.

13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.

13.a Panna täytäntöön YK:n ilmastomuutosta koskevaan puitesopimukseen osallistuvien kehittyneiden maiden lupaus mobilisoida vuoteen 2020 mennessä vuosittain 100 miljardia dollaria kehitysmaiden ilmastotoimiin ja varmistaa vihreän ilmastorahaston läpinäkyvä täytäntöönpano ja toiminnan aloittaminen pääomittamisen kautta mahdollisimman pian.

14.3 Minimoida ja torjua merten happamoitumisen vaikutuksia esimerkiksi tehostamalla tieteellistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttävästiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

KUVA: UNSPLASH.COM

MAAPALLON LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ

Talouskasvu on luonut edellytykset suurelle aineelliselle hyvinvoinnille. Kasvu synnyttää myös uusia sosiaalisia ja ympäristöalan haasteita. Kestämättömän ja kasvava kulutus kumoaa tehokkaalla ympäristötekniikalla saavutetun ympäristöhyödyn monilla alueilla. Ongelmat johtuvat usein elämäntyylistä ennen kaikkea rikkaissa osissa maailmaa, joissa kotitalouksien kulutuksen osuus ympäristövaikutuksista on noin puolet.

Rio de Janeirossa vuonna 2012 pidetyssä kestävä kehityksen kansainvälisessä Rio+20-konferenssissa päätettiin maailmanlaajuisesta

10-vuotisesta kestävä kulutuksen ja tuotannon puiteohjelmasta. Sen rooli on tärkeä jatkettaessa työtä tällä alueella. Rio de Janeirossa päätettiin myös ryhtyä laatimaan kansainvälisiä kestävä kehityksen tavoitteita, joiden tärkeitä teema-alueita ovat luonnonvarat sekä kestävä kulutus ja tuotanto. Rio+20 päätti lisäksi kehittää mittareita, joilla täydennetään bruttokansantuotetta kehityksen mittarina.

Vaikka Pohjoismaat ovatkin vahvistaneet ympäristöpanostuksiaan esimerkiksi lainsäädännön, taloudellisten ohjauskeinojen, ympäristömerkintöjen ja tehokkaamman ympäristötekniikan

Pohjoismaiden on vähennettävä tavaroiden ja palvelujen kestäättömään kulutukseen ja tuotantoon liittyviä ekologisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

avulla, niiden ekologinen jalanjälki on kokonaisuudessaan kasvanut. Tilanne on sama Pohjoismaiden ulkopuolella. Ympäristöön vaikuttavat erityisesti elintarvikkeet, asuminen ja liikenne, sillä ne kuluttavat runsaasti energia- ja vesivaroja. Pohjoismaiden on vähennettävä tavaroiden ja palvelujen kestäättömään kulutukseen ja tuotantoon liittyviä ekologisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

Elintarvikkeiden ympäristökuormitus, joka aiheutuu muun muassa eläintenpidosta, kuljetuksista ja elintarviketietun hävikistä, vaihtelee tuotteen mukaan, ja se voi vaikuttaa myös elintarviketurvallisuuteen ja eläinten terveyteen. Kestävät ruokailutottumukset tarkoittavat sitä, että otetaan huomioon useita eri näkökulmia.

Valitaan esimerkiksi elintarvikkeita, joiden kielteinen ympäristövaikutus on mahdollisimman vähäinen ja jotka sen lisäksi edistävät sosiaalista kehitystä ja kansanterveyttä. On siis syötävä turvallista ja ravitsevaa ruokaa, joka vähentää ylipainoa, lihavuutta tai muita elämäntapasairauksia. Myös tuotannon on oltava kestävää. Maailman yhä kasvavan väestön ruokkiminen on valtava haaste, jonka ratkaisemiseen myös Pohjoismaiden tulee osallistua.

Asumisen kysyntään ja valintaan vaikuttaa se, että yhden hengen talouksien määrä ja asumispinta-ala kasvavat Pohjoismaissa. Kestävä asuminen edellyttää, että energiaa ja muita luonnonvaroja käytetään tehokkaasti. Tähän sisältyvät myös terveyteen ja yksityistalouteen liittyvät näkökohdat, turvallisuus ja saavutettavuus. Kestävä asuminen edellyttää lisäksi työpaikkojen, kauppojen ja jätteenkeräyspisteiden läheisyyttä, kattavaa joukkoliikennettä, kävely- ja pyörätieverkkoa ja muita seikkoja, joista kuluttajat ovat riippuvaisia arkielämässään ja jotka vaikuttavat heidän mahdollisuuksiinsa tehdä kestäviä valintoja.

Vihreän kasvun edistämisessä on tärkeää resurssitehokkuuden parantaminen, varovaisuus ehtyvien luonnonvarojen käytössä ja uudenlainen näkemys jäteongelman ratkaisemisesta. Jäte on nähtävä enemmänkin arvokkaana raaka-aineena, ja ympäristömyrkyjä sisältävä jäte on poistettava kierrosta. Tuotannon, tuotteiden ja jätteen ympäristövaikutukset on minimoitava elinkaariajattelun näkökulmasta.

Kun Pohjoismaat toimivat yhdessä, vihreän kasvun panostusten massa kasvaa, markkinat laajenevat ja toimenpiteet vaikuttavat enemmän poliittisesti meneillään olevissa kansainvälisissä prosesseissa. Julkiset, yksityiset ja yksittäiset kuluttajat vaikuttavat tarjontaan kysynnällään ja edistävät näin kestävien tuotteiden ja palvelujen tarjontaa. Julkisella sektorilla on strateginen tehtävä kestävien tuotteiden ja palvelujen tilaajana. Myös elinkeinoelämällä on tärkeä tehtävä, joka liittyy muun muassa ympäristö- ja sosiaalialan yhteistyöhön toimitusketjun kanssa, yrityksen yhteiskuntavastuuseen (CSR) ja ympäristömerkintään.

Tuotannon, tuotteiden ja jätteen ympäristövaikutukset on minimoitava elinkaariajattelun näkökulmasta.

VOUTEEN 2025 ULOTTUVAT TAVOITTEET

Kestävä kulutus ja tuotanto

Pohjoismaat korvaavat kestävämmän kulutuskulttuurin kestävämmällä uudelleenkäyttökulttuurilla, joka perustuu ympäristömyönteiseen tuotantoon ja kulutukseen. Kestävää kulutusta ja tuotantoa lisätään lainsäädännön, taloudellisten ohjauskeinojen, tiedotuksen ja koulutuksen avulla sekä infrastruktuuritoimenpiteillä, jotka helpottavat kuluttajien kestävää käyttäytymistä. Pohjoismaiseen ympäristömerkintäjärjestelmään Joutsenmerkkiin liittyvää työtä kehitetään ja vahvistetaan. Vihreisiin tekniisiin normeihin ja standardeihin, muun muassa julkisiin hankintastandardeihin, liittyvää pohjoismaista yhteistyötä lisätään. Pohjoismaiden ministerineuvosto ja sen sihteeristö ovat sisällyttäneet kestävyysnäkökulman omaan toimintaansa.

Resurssitehokkuus ja jäte⁴

Pohjoismaat irrottavat kestävämmän luonnonvarojen käytön talouskasvusta lisäämällä resurssitehokkuutta, uudelleenkäyttöä ja kestävää jätahuoltoa. Tuotannon, tavaroiden ja

jätteen kielteiset ympäristövaikutukset on minimoitu elinkaarinäkökulmasta (myös muissa maissa). Jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteen hyödyntämistä tehostetaan ja jätteeseen suhtaudutaan entistä selkeämmin arvokkaana raaka-aineena. Uusien yhteisten teknologioiden ja menetelmien kehittäminen edistää kestävämpää jätteenkäsittelyä Pohjoismaissa.

INDIKAATTORIT

- Ympäristökuormituksen, bruttoenergiankäytön, resurssien käytön ja muun jätteen kuin kaivannaisjätteen tuottamisen irrottaminen talouskasvusta
- Pohjoismainen Joutsenmerkki ja Euroopan ympäristömerkki Ecolabel
- Ympäristöverojen osuus kokonaisverotuloista
- Yhdyskuntajätteen synnyn ja kunnan jätahuollon kehitys käsittelymenetelmittäin

⁴ Tässä kappaleessa keskitymme Agenda 2030:n tavoitteiden 6.3 ja 6.4 osalta erityisesti kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön (6.3) sekä vedenkäytön tehokkuuden lisäämiseen (6.4).

STOP

Politisk komedie
efter TV-serien

Javel, hr. minister!

Instruktion: MORTEN HOVMAN Scenografi: KIRSTEN BRINK
Medvirkende:
VILHJØRG JENSEN, JACOB MØRILD, GORDON KENNEDY, SULETA SAGLAMMAR, DONALD ANDERSEN

YHTEYS KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEISIIN

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennaltaehkäisyä ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.

6.3 Parantaa vuoteen 2030 mennessä veden laatua vähentämällä saastumista, lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt, puolittamalla käsittelemättömän jäteveden määrä ja lisäämällä merkittävästi maailmanlaajuisia kierrätystä ja turvallista uudelleenkäyttöä.

6.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää.

8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuisista resurssitehokkuutta kulutuksessa ja tuotannossa ja pyrkiä erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävästä kulutuksesta ja tuotantoa koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehityksen mukaisesti, kehittyneet valtiot eturintamassa.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävä kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.

12.1 Panna täytäntöön kestävä kulutus ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys kaikissa maissa kehittyneiden maiden johdolla kehitysmaiden kehitystaso ja valmiudet huomioiden.

12.2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.

12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruoka-jätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.

12.4 Varmistaa vuoteen 2020 mennessä ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely niiden koko elinkaaren ajan sovittujen kansainvälisten toimintakehysten mukaisesti ja vähentää merkittävästi niiden vapautumista ilmaan, veteen tai maahan, jotta haitalliset vaikutukset terveyteen ja ympäristöön voidaan minimoida.

12.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisyn, kierrätyksen ja uudelleenkäytön keinoin.

12.6 Kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävät käytännöt ja sisällyttämään kestävää kehitystä koskevat yritys vastuutiedot raportointiinsa.

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

12.8 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.

KUVA: UNSPLASH.COM

KOULUTUS, TUTKIMUS JA INNOVAATIOT

Hyvät koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden edellytykset ovat tärkeä osa vihreää taloutta. Asennemuutos ja yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden käyttäytymisen muuttaminen edellyttävät kestävästä kehitystä koskevan tiedon lisäämistä. Kestävän kehityksen tuleviin haasteisiin ei löydetä ratkaisuja ilman tietoa. Tieto ja uudet tekniikat, mutta myös kyky hyödyntää ihmisten osaamista, ovat Pohjoismaiden kilpailukyvyyn peruskiviä, ja ne ovat edistäneet yritysten kansainvälistä menestystä.

Viranomaisten mahdollisuudet hinnoitella ja säädellä ympäristölle haital-

listen aineiden päästöjä ovat keskeinen edellytys ympäristömyönteisempien tekniikkojen kehittämiseksi. Tällaiset mahdollisuudet lisäävät tutkimuksen ja kehityksen potentiaalista kannattavuutta.

Asennemuutos ja yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden käyttäytymisen muuttaminen edellyttävät kestävästä kehitystä koskevan tiedon lisäämistä.

Tutkimus- ja innovaatioympäristöt on saatava mukaan investointien kautta, ja koko väestöllä on oltava yhtäläiset mahdollisuudet osaamisen parantamiseen ja laadukkaaseen koulutukseen.

Tutkimus- ja innovaatioympäristöt on saatava mukaan investointien kautta, ja koko väestöllä on oltava yhtäläiset mahdollisuudet osaamisen parantamiseen ja laadukkaaseen koulutukseen. Tutkimus- ja innovaatiopanostusten tasot tulevat vaihtelevaan eri Pohjoismaissa. Kestävää kehitystä koskevalle koulutukselle asetettavien tavoitteiden lähtökohtana on oltava oma kulttuuri ja paikalliset sosiaaliset, taloudelliset ja ekologiset olosuhteet. Tutkimus- ja innovaatioympäristöt on saatava liikkeelle, jotta ne ryhtyisivät käsittelemään maapallon luonnonvarojen kannalta erityisen tärkeitä ongelmia.

UUOTEEN 2025 ULOTTUVAT TAVOITTEET

Koulutus

Tietämys kestävästä kehityksestä sisällytetään opetukseen kaikilla tasoilla. Yhä useammat Pohjoismaiden nuoret saavat koulutuksen, joka antaa heille elinkeinoelämän kaipaamaa osaamista.

Tutkimus

Kestävän kehityksen tueksi käynnistetään monitieteisiä pohjoismaisia tutkimus- ja koulutuspanostuksia. Tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa vastaavien kansallisten ja eurooppalaisten aloitteiden kanssa esimerkiksi biotalouden alueella. Vihreän kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tutkimukseen ja koulutukseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä lisätään. Tieteellisiä tuloksia käytetään entistä suuremmissa määrin päätöksentekopohjana politiikan muotoilussa.

Innovaatiot

Pohjoismaat ovat edelläkävijäalue ympäristötekniikoiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämisessä vihreän kasvun ja kestävä kehityksen tueksi. Energiatekniikoiden testaukseen ja kehittämiseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä kehitetään ja selvitetään yhteispohjoismaisten testaus- ja esittelylaitosten mahdollisuuksia. Vihreiden sijoitusten ja yritysten rahoitusta koordinoidaan ja vahvistetaan.

INDIKAATTORIT

- Toisen asteen ja korkeaa-asteen koulutuksen saaneiden osuus koko väestöstä
- Tutkimukseen ja kehitykseen käytetyt varat sektoreittain prosentteina BKT:sta

YHTEYS KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEISIIN

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkea-asteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.

8.2 Saavuttaa korkeampi taloudellisen tuottavuuden taso monipuolistamisen, teknologian uudistamisen ja innovaatioiden avulla, esimerkiksi panostamalla lisäarvoa luoviin ja työvoimavaltaisiin aloihin.

8.3 Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro- ja pienyritysten sekä keskisuurten yritysten perustamiseen ja kasvatamiseen, esimerkiksi takaamalla rahoituspalvelujen saanti.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

12.8 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttävää vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

KUVA: UNSPLASH.COM

JALKAUTUS, TOTEUTUS JA SEURANTA

Kestävyysnäkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön, ja työssä on aina otettava huomioon kestävän kehityksen tavoitteet. Strategia luo pohjan Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävän kehityksen budjetille ja pitkän aikavälin työlle kestävän kehityksen parissa. Yhteistyöministereillä on pääministereihin nähden koordinoiva ja avustava rooli ja siten yleisvastuu strategian toteutuksen koordinoinnista. Yhteistyöministereillä on vastuu tiedotuksesta, raportoinnista sekä strategian arvioinnista ja tarkistuksesta. Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävän kehityksen asiantuntijaryhmä avustaa yhteistyöministereitä kestävän kehityksen työssä.

Kestävyysnäkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön.

Strategian tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa.

Strategian toteutus tapahtuu ministerineuvoston eri yhteistyöalueilla. Strategian tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Ministerineuvostot organisoivat itse koordinoitusti muiden asianomaisten sektoreiden kanssa strategian toteutuksen, selvittävät sen edistymistä ja osallistuvat sen raportointiin ja arviointiin. Kestävää kehitystä edistetään myös yhteistyössä pohjoismaisten laitosten ja yhteistyöelinten kanssa.

Strategian toteutus Pohjoismaiden ministerineuvostossa rahoitetaan Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista. Asianomaiset ministerineuvostot vastaavat oman sektoribudjetinsa puitteissa toteutuksen rahoituksesta kiinnittäen erityistä huomiota

strategian tavoitteisiin ja painopiste-alueisiin.

Yhteistyöministerien kestävän kehityksen määräraha käytetään aloitteisiin, jotka tukevat Pohjoismaiden kestävän kehityksen strategian täytäntöönpanoa. Aloitteet täyttävät pohjoismaisen hyödyn vaatimuksen, ovat sektorienvälisiä ja innovatiivisia ja sisältävät kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta. Kestävän kehityksen määrärahalla vahvistetaan myös tiedotusta ministerineuvoston kestävän kehityksen työstä, mukaan lukien kestävän kehityksen pohjoismaisten mittareiden käyttö. Toiminta kohdistuu sekä Pohjoismaihin, lähialueisiin että muualle maailmaan. Toiminnan avulla Pohjoismaiden ministerineuvosto edistää osaltaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Sektorienvälistä yhteistyötä tuetaan ministerineuvostossa muun muassa edistämällä sektorienvälistä vuoropuhelua ja kokemustenvaihtoa strategiasta ja sen tavoitteista sekä niiden merkityksestä kullekin sektorille. Kullekin sektorille nimetään erityiset kestävän kehityksen yhteyshenkilöt tarkoituksena helpottaa viestintää ministerineuvoston koko organisaatiossa ja jalkauttaa kestävyysasiat johdonmukaisemmin toimintaan. Lisäksi harkitaan uusien arviointi-, raportointi- ja viestintävälineiden kehittämistä kestävään kehitykseen liittyvän toiminnan tuloksia varten. Pohjoismaisia kestävän kehityksen mittareita päivitetään jatkuvasti. Lisäksi laaditaan vuotuiset mittariraportit, niin että raportitoitaessa kestävän kehityksen strategian täytäntöönpanosta voidaan seurata Pohjoismaissa tapahtuvaa kehitystä.

POHJOISMAISET KESTÄVÄN KEHITYKSEN INDIKAATTORIT

1. POHJOISMAINEN HYVINVOINTIMALLI

- Väestönkehitys
- BKT mitattuna ostovoimalla euroa ja henkeä kohti
- Valtionvelka
- Kaupungistuminen
- Työllisyys- ja työttömyysluvut
- Eliniän odote vastasyntyneellä
- Gini-kerroin
- Lapsiperheiden köyhyysriski
- Sukupuolten välinen palkkaero

2. ELINVOIMAISET EKOSYSTEEMIT

- Kalakantojen kestävyys
- Typpi- ja fosforipäästöt Itämereen
- Tavallisten lintulajien indeksin muutokset
- Metsähakkuiden ja metsänkasvun kehitys vuositasonalla
- Kaupunkiväestön altistuminen ilman otsoni- ja hiukkasepäpuhtauksille

3. MUUTTUNUT ILMASTO

- Uusiutuvan energian osuus bruttoenergiahuollossa
- Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain
- Maankäytöstä, sen muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvat päästöt

4. MAAPALLON LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ

- Ympäristökuormituksen, bruttoenergiankäytön, resurssienkäytön ja muun jätteen kuin kaivannaisjätteen tuottamisen irrottaminen talouskasvusta
- Pohjoismainen Joutsenmerkki ja Euroopan ympäristömerkki Ecolabel
- Ympäristöverojen osuus kokonaisverotuloista
- Yhdyskuntajätteen synnyn ja kunnan jätehuollon kehitys käsittelymenetelmittäin

5. KOULUTUS, TUTKIMUS JA INNOVAATIO

- Toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus koko väestöstä
- Tutkimukseen ja kehitykseen käytetyt varat sektoreittain prosentteina BKT:sta

Pohjoismaiden ministerineuvosto
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Kööpenhamina
www.norden.org

HYVÄ ELÄMÄ KESTÄVÄSSÄ POHJOLASSA

Pohjoismaiden kestävä kehityksen strategia 2013–2025

Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa – Pohjoismaiden kestävä kehityksen strategia 2013–2025 muodostaa yleisen kehyksen Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorienväliselle työlle. Kestävyyssnäkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön.

Pohjoismaiden ministerineuvosto auttaa Pohjoismaita parantamaan vähä vähältä sekä nykyisten että tulevien sukupolvien hyvinvointia ja elämänlaatua. Tähän pyritään suojelemalla ja hoitamalla maapallon kykyä ylläpitää elämän koko monimuotoisuutta.

Strategia tarjoaa pitkän aikavälin suuntaviivat vuoteen 2025 seuraavilla painopistealueilla: pohjoismainen hyvinvointimalli, elinvoimaiset ekosysteemit, muuttunut ilmasto, maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö sekä koulutus, tutkimus ja innovaatiot. Pohjoismaiden ministerineuvoston eri sektorit täydentävät strategiaa konkreettisilla toimin, ja Pohjoismaissa tapahtuvaa kehitystä seurataan indikaattoreiden avulla.